

სამხედრო უურნალი

„რესპუბლიკის ჯარი“

(სამხედრო სამინისტროს განკარგულებათა კრებული ლიტერატურულ-სამეცნიერო განყოფილებით)

ოფიციალი განყოფილება.

ზ რ ძ ა ნ ე ბ ე ბ ი

რესპუბლიკის ჯარების მიმართ.

10 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 38

რადგანაც პარტახტიანი სახადი მცხოვრებთა შორის ვრცელდება და თავი იჩინა ჯარშიაც, ამი სათვის წინადადებას ვაძლევ ექიმებს ყველა ჯარის ნაწილებისას მიიღონ შესაფერი ზომები, რომ ეს უღმობელი სენი შემდეგში უფრო არ გავრცელდეს. ვბრძანებ მიღებულ იქნას შემდეგი სასანიტარო—ჰიგიენური ზომები:

1. ექიმებმა ყოველ დღე უნდა მოახდინონ ჯარისკაცთა სხეულის გაწმენვა და სახელობით სიებში დაწვრილებით აღნიშნონ ჯანმრთელობის მდგომარეობა თვითეულ ჯარისკაცისა და ყოველივე ნაკლი ჰიგიენის მხრით, როგორც მაგალითად (ყოველივე) ტანისა, ტანსაცმელისა, საცვლებისა, ფეხსაცმელისა და სხვა.

2. თვეში ორჯერ ჯარის კაცებმა აბანოში უნდა იბანონ.

3. თვალყური ედევნოს, რომ საცვლების გამოცვლა ჯარისკაცთა ხდებოდეს კანონიერის დროს განმავლობაში ე. ი. კვირაში ერთხელ და განსაკუთრებულ შემთხვევაში უფრო ხშირადაც. შემოწმდეს და მოთხოვნილ იქნეს, რომ თვითვეულ ჯარისკაცს ჰქონდეს სამი წყვილი საცვალი.

4. თვალყური ედევნოს, რათა ლოგინი საცვალი თავის დროზედ იცვლებოდეს; ლეების პირები და საბნები გამწვანებული და დაბერტყილ იქნეს ხოლმე; კრაოტები, ტახტები უნდა იწმინდებოდეს სულემაში (1: 500), 5% საბონ-კარბოლიან სითხის ან 10%-ან მწვრთა შხამში დასველებული ტილოთი.

5. ყოველ დღე უნდა სუფთავდებოდეს და მწვდებოდეს ჯარის კაცთა ბინები და კვირაში ორჯერ (ოთხშაბათობითა და შაბათობით უსათუოდ

ირეცხებოდეს იატაკი, ტახტები და სხვა ავეჯიულობა ზემოაღნიშნულ სადუზინფექციო სითხეებით.

6. ჯარისკაცთა ბინებზე არსებით არ უნდა იყენენ შეშვებულნი გარეშე პირნი, რომელთაც შეუძლიანთ შეიტანონ თან არამც თუ ტიფი, აგრეთვე სხვა გადაამდები სენი.

7. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს, რომ სისუფთავე სუფივდეს სამზარეულოებში, პურის საცობებში, სურსათის საწყობებში, საყინულოებში, ტანსაცმელის საწყობებში და სხვა.

8. თვალყური ედევნოს, რათა თავის სისუფთავე დაიცვან მზარეულებმა და სამზარეულოს ავეჯი სუფთად შეინახონ, ქვაბები დროზე იყოს მოკალუღი.

9. ყველა ჯარის ნაწილებში შემოღებული იქნას წყლის სადუღები; გაციებული ნაღული წყალი ინახებოდეს განსაკუთრებულ თუთბრ ს ქურქელში, რომელიც ჰერმეტიკულად უნდა იხურებოდეს კლიტით იკეტებოდეს და ჰქონდეს ლულა.

10. საგანგებო ყურადღება მიექცეს ფეხისადგილების, ნარეცხის გადასადგერელ ორმოების, თავლების და გზოების სისუფთავეს. აენხნათ ჯარის კაცებს თვით დაიცვან ყოველისფერში სისუფთავე და უწმინდურება აარიდონ როგორც თავიანთ ბინებს, ისე ახლო მდებარე მიდამოებს.

მიექცეს ყურადღება კანალიზაციის მდგომარეობას და სადაც ის არ არის მოწყობილი და მარტო ორმოებია ვაკეთებული, რომ ეს უკანასკნელი დროზე იწმინდებოდეს.

11. დიდი სიციხით ავადმყოფნი საჩქაროდ უნდა იგზავნებოდნენ სამკურნალოებში და არ უნდა იტოვებოდნენ ჯარის ნაწილის ქსენონებში.

12. ჯარის ნაწილის ქსენონებში უნდა იყვეს ცალკე ბინა საექო ავადმყოფების მოსათავსებლად, მინამდის ის სამკურნალოში გაიგზავნებოდეს და აგრეთვე საკარანტინო ბინა იმ ჯარის კაცთათვის, რომელნიც შემთხვევით მახლობლად სცხოვრობდნენ იმ ჯარის კაცთან, რომელსაც პარტახტიანი სახადი გამოჩნდა.

ბიულეტენი
№ 17

13. იმ ბინაზე, სადაც იყო შემთხვევა პარტახტიანი სახადისა, დაუყოვნებლივ უნდა მოხდეს დეზინფექცია გოგირდით ანუ ფორმალინით. თუ საჭიროდ იქმნება (ჩაობილი, ბენის კედლები უნდა წაისვას გახნილი კირით ან ხლორკირის სიხებით.

14. ტანთ-საცვლები, ლოგინის საცვლები ტიფით ავადმყოფისა უსათუოდ უნდა დაღებოს მწერთა შხაში და შემდეგ გამოიხაროს ნაცარტოტში (შჩილოკ) ნახვიარათის განმედილობაში, რადროც საჭიროა ტიფის, რქაილების, ბაქტერიების დასახოცად და იმათი ჩანასახის მოსასპობლად. მაშურის და შალი წიბებს უნდა გაუკეთდეს დიზინფექცია სათიზინტიკოთი ამირებში, რომლებიც იმყოფებიან სამკურნალოებში როგორც „ჰილიოსის“, „საქსის“ და „ჰიგიენის“ აპარატებში. თუ შემოდინიშნული აპარატები ადგილობრივ არ მოიძიება, უნდა მოწყოს ჯარის ნაწილებს სადგომთან „გოგირდის კამერა“ (სენიკის კამერა).

15. ჯარის ნაწილებმა უნდა იქონიონ საჭირო სადგიზინფექციო წამლები და აპარატები, რის შესაძინათაც იხლავე წარმოუდგინონ მოთხოვნილებანი სამხირო სამინისტროს განყოფილებას.

16. ჯარის ნაწილთა ექიმებს ევალბათ ყოველი შემთხვევით ისარგებლონ, რომ მოწყონ საუბარი ჯარისკაცებთან ვადამიბ სენის შესახებ, კერძოდ ტიფის შესახებ და აუხსნან მათ დაწვრილებით, რა გზით ხდება ამ სენის ვადადება და საზოგადოთ ვაცნონ ჯარისკაცი პირველ ჰიგიენურ მოთხოვნილებას.

17. ყოველ პარტახტიანი სახადით ავადმყოფობაზე უნდა იმცნოს სასანიტარო განყოფილების უფროსს დაწვრილებით ცნობით იმის შესახებ, თუ რა ზომები იქმნა მიღებული თვითიუღ შემთხვევაში.

18. ვავალებ ყველა უფროსებს დივიზიის უფროსამდე, რომ თაის მხრით აღმოუჩინონ დახმარება, რათა სისრულეში იყოს მოყვანილი ყველა შემოდინიშნული სასანიტარო-ჰიგიენური ზომები და მოსთხოვონ თავ ანთ ქვეშევრდომთ, რათა დაუყოვნებლივ შეასრულონ ხოლმე მათ ჯარის ნაწილის ექიმების ყველა ის მოთხოვნილებანი, რომელნიც იქნება მიმართულნი სასანიტარო-ჰიგიენური მხარის უმჯობეს ნიადაგზე დასაყენებლად და ჯარის კაცთა ჯანმრთელობის დასაცავად.

10 თებერვალი 1919 წელი. ქალ. ტფილისი.
№ 39

პარტახტიანი ტიფის გავრცელების გამო და საზოგადოთ სანიტარულ მდგამარეობის გასაუმჯობესებლად ჯარში ვებრძანებ:

ყველა ჯარის ერთიულში, ცალკე ბატალიონში, საარტილერიო ბრიგადაში და სხვა, ცოტად თუ ბევრად, მსხვილ ჯარის ნაწილებში შედგეს მუღმივი სამხედრო სასანიტარო კომისიები უფროსი ექიმის თავმჯდომარეობით, სადაც წვირებად უნდა შევიდნენ რბი ოფიცერი, რომელთაგან ერთი იყვეს შტაბ-ოფიცერი. პატარა ჯარის ნაწილებში და კომანდებში შესდგეს გარნიზონის სამხედრო-სასანიტარო კომისიები.

კომისიები ევალბათ ყოველივე დაათვლირონ ჯარის ნაწილების ბინებთ და ახლო-მახლო მდებარე ადგილებით და შეადგინონ დაწვრილებითი ოქმები, ყოველ შემთხვევაში, როდესაც სანიტარიის მხრით რბივე დაუღვირება იქნება აღმოჩენილი და აგრეთვე შეიტანონ ოქმში კომისიის დასკვნა იმის შესახებ, თუ რა ზომები უნდა იქნეს მიღებული ასეთ დაუღვირობის თავიდან ასაცლებლად. ოქმები (ორი ცალი) ჯარის ნაწილის უფროსის დასკვნით უნდა იყვეს წარდგენილ სამხედრო-სასანიტარო უფროსის განკარგულებაში არა უგვიანეს სამის დღისა იმის შემდეგ, რაც კომისიამ მოახდინა სანიტარული დათვლიერება.

ოქმები უნდა შესდგეს აქვე მოყვანილ ნიმუშის თანახმად.

10 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.
№ 40.

რადგანაც გავრცელებულია პარტახტიანი სახადი, ვებრძანებ სამხედრო სასანიტარო განყოფილების უფროსს საჩქაროთ მოაწყოს აბანო — ბატარებელი № 2, რომელიც სდგას ტფილისის სადგურზე და საჩქაროთ იყოს ვავზენილი ფოთ — ქუთაისის გარნიზონისათვის.

12 თებერვალი 1919 წ. ქ. თბილისი.
№ 41.

რადგანაც სამხედრო-სასანიტარო უწყება დიდ ვაკირვებას განცდის ფერშალთა რიცხვის ნაკლებულობით და ეს საკითხი უფრო საგრძნობიერი შეიქმნა შემდეგში ამისათვის ვებრძანებ:

პირველ დივიზიის უფროსმა მოახდინოს სასწრაფო განკარგულება, რათა დივიზიის ჯარის ნაწილებიდან ამოირჩეს 40 კრვად წერაკ თხვის რკოდნე ჯარის კაცი და გივზენოს ქუთაისის სამხედრო ჰოსპიტლის მთავარ ექიმის განკარგულებაში საფერშლო შევირდებათ ჩასარიცხად. ამავე წესით და ამავე მიზნისთვის მერვე დივიზიის უფროსმა გავზენოს ტფილისის სამხედრო ჰოსპიტალში 60 კაცი. თვით უღზ მოდინიშნულ ჰოსპიტალში მყვადინეობე საფერშლო შევირდებათ დავეალოს ორ უმცროს ექიმს; თვითიუღს მათგანს დავინიშნოს

ამისათვის ზედმიერი გასამრჯილოთ თვიურად 300 მანეთი. შეიკრებთან მიკადინობა არნა ხდობოცის ყოფილ დოგ და დაგძიოდენ სამს თვის, რის შიძლიერა მოხორის მათი გამოყოფა 3-სპიტალში გუნდის ფერშლის წოდების მისაოებაო.

საზს. მინ. გიორგაძე.

10 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი. № 102.

ინაშენია: სარ. რთილისის კომინანტი პოდპოლკოვნიკი ფანდიჩი — ფარის რხინით შევსების (სარმონრო) სიქილის მუღმი წივრად.

12 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი. № 103.

ინაშენიბიან მოწილიზაციით მოწიულნი: ოფიცერთა რაზმის უფროს ექიმად მკურნალი რეკიაია (გრეგოლ) 12 დეკემბრიდან 1918 წ., სანანის ფრონტის ქრილოზათა შენხეგ რაზმის უფროს ექიმად მკურნალი ყარაზაშვილი (ვისლი) 21 დეკემბრიდან 1918 წ., მი-4 ქვეითა პოლკის უცროს ექიმად მკურნალი ნახარაგი (ლონინდ) 21 დეკემბრიდან 1918 წ., ახალქალაქის ადგილობრივ ლაზარეთის უფროს ექიმად ნადვორნი სოვეტნიკი რუსიდი-ყორჩიბაშვილი 5 იანვრიდან 1919 წ., ქართულ ლიგირნის უფროს ექიმად მკურნალი ხოქალაია (პალი) 26 დეკემბრიდან 1918 წ., რთილისის სამხედრო ჰოსპიტლის უცროს ორდინატორათ ექიმი ქალი სანაძი 26 დეკემბრიდან 1918 წ., ქუთაისის სამხედრო ჰოსპიტლის უმცროს ორდინატორათ მი-2 ხარხისის ზაურიად-ექიმი კიკნაძე (გიორგი) 26 დეკემბრიდან 1918 წ., ქუთაისის სამხედრო ჰოსპიტლის უცროს ორდინატორათ ექიმი კაკაბაძე (არტ მი) 26 დეკემბრიდან 1918 წ., ახალქალაქის ადგილობრივი ლაზარეთის უმცროს ექიმად 1-ლ ხარისხის ზაურიად-ექიმი ნიკუტაძე (სილოვანი) 27 დეკემბრიდან 1918 წ., 1-ლ ქვეითა დივიზიის ქრილოზათა შენხეგ რაზმის უმცროს ექიმად მკურნალი ჯინჭველაძე (გიორგი) 27 დეკემბრიდან 1918 წ., 1-ლ ქვეითა დივიზიის ქრილოზათა შენხეგ რაზმის უფროს ექიმად მკურნალი ჟორდანი (დიმიტრი) 6 იანვრიდან 1919 წ., ტფილისის სამხედრო ჰოსპიტლის უმცროს ორდინატორათ მკურნალი კოსტავა (დავითი) 27 დეკემბრიდან 1918 წ., ტფილისის სამხედრო ჰოსპიტლის უმცროს ორდინატორათ სტატსკ სოვეტნიკი ჯაფარიძე (დავითი) 27 დეკემბრიდან 1918 წ., ახალციხის ადგილობრივ ლაზარეთის უმცროს ექიმად ზაურიად-ექიმი სიდომონოვი (ალექსანდრე) 28 დეკემბრიდან 1918 წ., სანატორალ განყოფილების ექიმთა რეზერვში 1-ლ ქვეითა პოლკთან

მივლინებთ უმცროს ექიმად მკურნალ მკურნალი (ილია) 28 დეკემბრიდან 1918 წ., ქრილოზათა შენხეგ რაზმის, 1-ლ ქვეითა დივიზიის უფროს ექიმის თანაშემწით მკურნალი დანჯაშვილი (იოსები) 30 დეკემბრიდან 1918 წ., მი-2 ქვეითა დივიზიის ქრილოზათა შენხეგ რაზმის უმცროს ექიმად მკურნალი მაჭარაძანი (დავითი) 31 დეკემბრიდან 1918 წ., მი-5 ქვეითა პოლკის უმცროს ექიმად მკურნალი ჭიჭინაძი (დიმიტრი) 31 დეკემბრიდან 1918 წ., ქუთაისის სამხედრო ჰოსპიტლის უმცროს ორდინატორათ მკურნალი იაშვილი (გრეგოლ) 31 დეკემბრიდან 1918 წ., რთილისის სარაზაჯო რაზმის უფროს ექიმად მკურნალი ფანდიჩი (ნიკოლოზ) 1 იანვრიდან 1919 წ., მი-5 ქვეითა პოლკის უმცროს ექიმად მკურნალი მიბურიშვილი 31 დეკემბრიდან 1918 წ., მი-2 ქვეითა დივიზიის ქრილოზათა შენხეგ რაზმის უმცროს ექიმად მკურნალი მარინაშვილი (დავითი) 2 იანვრიდან 1919 წ., სანატორალური განყოფილების ექიმთა რეზერვში 1-ლ სარტილერთ ბრიგადასთან უმცროს ექიმად მივლინებთ მკურნალი ინსარიძე (ვალერიანი) 6 იანვრიდან 1919 წ., მი-6 ქვეითა პოლკის უმცროს ექიმად ჯალღანია (სპირიდონი) 2 იანვრიდან 1919 წ., სანდარის სამკურნლო საკვების გამგეთ ექიმი ზარდიაშვილი (დავითი) 2 იანვრიდან 1919 წ., ოფიცერთა რაზმის უმცროს ექიმად მკურნალი გობეჩია (ბეგლარი) 3 იანვრიდან 1919 წ., მი-3 ქვეითა პოლკის უმცროს ექიმად ექიმი ტყემალაძე (მიხეილი) 5 იანვრიდან 1918 წ., სანატორალური განყოფილების ხარისხისთანა რეზერვში 1-ლ ხარისხის ზაურიად-ექიმი ქებულაძე (არხიპი) 3 იანვრიდან 1919 წ., სანატორალური განყოფილებაში მე 2 ექიმად მინდობილობათაფის მკურნალი პაულოია (ილია) 5 იანვრიდან 1919 წ., ქუთაისის სამხედრო ჰოსპიტლის უმცროს ორდინატორად მკურნალი ნემსაძე (ვაქსიმე) 24 დეკემბრიდან 1918 წ., ქუთაისის სამხედრო ჰოსპიტლის უმცროს ორდინატორათ ექიმი ქალი შურკინა-როინაშვილი (ელენე) 31 დეკემბრიდან 1918 წ., ქუთაისის სამხედრო ჰოსპიტლის უმცროს ორდინატორათ მკურნალი ჭიჭინაძი (კონსტანტინე) 1 იანვრიდან 1919 წ., ქუთაისის სამხედრო ჰოსპიტლის უმცროს ორდინატორათ მკურნალი მთვარაძე (აკაკი) 1 იანვრიდან 1919 წ.

12 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი. № 104.

გამორიცხულია: სანატენდანტო ჯარების წარმომადგენელი პოდპოლკოვნიკი სვანაძე.
გადაყენებულია: თანამდებობისაგან, მე-3 ქვეით-

თა პოლკის უმფროსის თანაშეწე პოლკოვნიკი ზაქარაძე, სამართალში მ ცემის გამო.

ამორიცხული არიან: ს ებიდან მოკლულები ს. უდესთან ომის დროს, 30 იანვრიდან, ქართულ ლეგიონის პოდპორუჩიკი ჩხტიშვილი და პარტიზანულ რაზმიდან პოდპორუჩიკი ბარათაშვილი.

ინიშნებიან: არმიის საარტილერიო ბრიგადის მე-3 დივიზიონის უფროსი პოლკოვნიკი კიზირია 1-ლ საარტილერიო ბრიგადის უფროსათ. არმიის საარტილერიო ბრიგადის, 1-ლ დივიზიონის უფროსი პოდპოლკოვნიკი ჯავროვი — იმავე ბრიგადის მე-3 დივიზიონის უფროსათ.

არმიის საარტილერიო ბრიგადის 1-ლ დივიზიონის უფროსათ — იმავე ბრიგადის პოდპოლკოვნიკი კვანჭახაძე.

12 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 105.

მივლინება: გენერალურ შტაბის განყოფილებების დაზვერვის ნაწილთან მე-2 საარტილერიო ბრიგადის, მე-5 ბატერიის პრაპორუჩიკი ფავლენიშვილი 1918 წლიდან დეკემბრის 16-ან.

12 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 106.

ინიშნებიან: სანაპირო ჯარის შტაბის უფროსის ადიუტანტათ აღნიშნულ შტაბთან მივლენილი სანაპირო ჯარის შავი ზღვის რაზმის პოდპორუჩიკი ლეყავა (პლატონი).

კოლექსი სექტარი ქარსგლადე ქუთაისის სამხედრო სამინაო დისტანციის მოანგარიშეთ 1-ლ იანვრიდან 1919 წლ.

12 თებერვალი 1910 წ. ქ. ტფილისი.

№ 107.

ინიშნებიან: ადერბეიჯანში სამხედრო წარმომადგენლობის შემადგენლობაში — პორუჩიკი ზალდასტანიშვილი და პოდპორუჩიკი ჯაშბაკურობელიანი.

ამორიცხულია: 1-ლ საარტილერიო ბრიგადის სიებიდან, გარდაცვალებული ამავე ბრიგადის უფროსი გენერალ-მაიორი ამირაჯიბი 26 იანვრიდან 1919 წლ.

12 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 108.

დათხოვილია: სათადარიგოთ, ტფილისის მაზრაში თანახმად მისი თხოვნისა, ჩემთან ადიუტანტათ მყოფი პოდპორუჩიკი ხარაშვილი.

12 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 109.

გადაყენებულია: ახალციხის რაზმის სარაზმო

ექიმის თანამდებობიდან დეისტვიტელნიკი სოვეტნიკი მგელაძე სამართალში მიცემის გამო.

10 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 110.

გადარიცხულ იქმნას შტატის გარეშე: ყოფილი გამგე ძირითადი სასურსათო მარაზისა კოლექსი სოვეტ-ფალავანდიშვილი 13 ნოემბრიდან 1918 წ. სიმხედრო მინისტრი გიორგაძე.

10 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილი ი.

№ 111.

ინაშნება: სათადარიგოთ მყოფი საინჟენერო ჯარის პოდპორუჩიკი ერისთავი სპიოროთა ბატალიონში ამა წლის 10 თებერვლიდან.

10 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 112.

დათხოვილია: საინჟენერო ჯარების სათადარიგოთ ტფილისის მაზრაში, სპიოროთა ათასეულის პოდპორუჩიკი ცაგარეიშვილი, თანახმად თხოვნისა.

ცნობა: ბრძანება რესპუბლიკ ს მთავრობისა სამხედრო ხარისხოსანთ შესახებ 21 ნოემბრიდან 1918 წ. № 174.

სამხედრო მინისტრის მაგიერ, გენერალ-მაიორი გედევანიშვილი.

17 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 113.

დათხოვილია: სრულიად, სამსახურიდგან, საინჟენერო სატექნიკო სექციის უფროსის თანაშემწე მინდობილობის შტაბ-ოფიცერი სამხედრო ინჟენერი პოლკოვნიკი ბისული, თანახმად თხოვნისა.

ცნობა: ბრძანება რესპუბლიკის მთავრობისა სამხედრო ხარისხოსანთ შესახებ 5 ენკენისთვიდან 1918 წ. № 59.

18 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 114

ინიშნება: სათადარიგოთ მყოფი პოდპორუჩიკი კუჩუხიძე ავარის სპიროქსილინო საწყობის უფროსად ამა წლის 10 თებერვალიდან.

სამხედრო მინისტრის მაგიერ გენერალ-მაიორი გეღავანიშვილი.

12 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 115

აყვანილია: თანახმად ბრძანებისა სამხედრო უწყების მიმართ 1915 წ. № 563, ქვეითა ჯარში, შტაბს-კაპიტანის ხარისხზე, ქუთაის ს სამხედრო უფროსის სამმართველოს პორუჩიკი ახვლედიანი (გიორგი), უფროსობით 6 სექტემბრიდან 1917 წ.

12 თებერვალი 1919 წ. ქ. თბილისი.

№ 116

აყვანილი არიან: ბრძოლაში თავის გამოჩენისა

თვის, დუშეთის მაზრაში, კაპიტანის ხარისხზე, ტფილისის სადარაჯო რაზმის შტაბს-კაპიტანი ალექსი-მესხიევილი, უფროსობით 10 ივლისიდან 1918 წლ. სოფელ აწყურთან შტაბს-როტმისტრის ხარისხზე, მე-2 ცხენოსან პოლკის პორუჩიკი დიდიანი (დავითი), უფროსობით 26 მაისიდან 1918 წლ.

12 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 117

აყვანილია: პოდპოლკოვნიკის ხარისხზე, თანახმად ბრძანებისა სამხედრო უწყების მიმართ 1915 წლ. № 563, მუხ. 1 § ა, სანაპირო ჯარის დარიალის რაზმის კაპიტანი კვიციანი (კონსტანტინე), უფროსობით 11 აგვისტოდან 1915 წლ.

12 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 118

აყვანილი არიან: თანახმად ბრძანებისა სამხედრო უწყების მიმართ 1914 წ. № 756, საინჟინერო ჯარში, პოდპორუჩიკის ხარისხზე, საპიორთა ბატალიონის პრაპორშჩიკები: ხელაია (ალექსანდრე), და ვაჩნაძე (არსენ). ორივე უფროსობით 1-ლ დეკემბრიდან 1916 წლ.

12 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 119

აყვანილია: კოლეჯის რეგისტრატორის ხარისხზე, ცხენოსან ბრიგადის შტაბის საქმის მწარმოებელი სამხედრო დროის მოხელე არჩვაძე (ხარიტონი).

19 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 120

აყვანილია: თანახმად ბრძანებისა სამხედრო უწყების მიმართ 1915 წლ. № 563 და 1917 წ. № 206, მუხ. 13, კაპიტანის ხარისხზე, სამხედრო სამინისტროს პიროვნული შემადგენლობის განყოფილების საქმის მწარმოებელი შტაბს-კაპიტანი ავალიშვილი (გიორგი), უფროსობით 6 ნოემბრიდან 1917 წ.

19 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 121

ამორიცხებულია: მე-3 ქვეითა პოლკის სიგებიდან მოკლული პრაპორშჩიკი ახვლედიანი ამ წლის თებერვლის 9-ან.

19 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 122

აყვანილია: თანახმად ბრძანებისა სამხედრო უწყებისა მიმართ 1915 წლ. № 563, შტაბს-კაპიტანის ხარისხზე, სამხედრო სამინისტროს პიროვნულ შემადგენლობის განყოფილების საქმის მწარმოებელი პორუჩიკი ავალიშვილი (გრიგოლი), უფროსობით 6 ნოემბრიდან 1916 წლ.

19 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი. № 123

აყვანილია: თანახმად ბრძანებისა სამხედრო უწყების მიმართ 1915 წლ. № 563, ქვეითა ჯარში, პოლკოვნიკის ხარისხზე, სანაპირო ჯარის უფროსის სამმართველოსთან მყოფი შტაბ-ოფიცერი მიველენილობათაფის პოდპოლკოვნიკი ქარცივაძე (გრიგოლი), უფროსობით 28 მარტიდან 1917 წლ.

19 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 124

მტკიცდება: გენერალურ შტაბის განყოფილების საზღვაო სექციის საქმის მწარმოებელი ჩიქვანიძე 1917 წლ. იანვრის 20-ან უფროსობით, მიხმ ნის ხარისხზე, რადგანაც მან გაათავა სრული სამწლიანი კურსი პეტროგრადის განსაკუთრებული გარდემარინის კლასებისა.

ცნობა: გენერალურ შტაბის უფროსის პიტაკო № 324.

19 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 125

მიიღწინება: გენერალურ შტაბის განყოფილების დახვერვის ნაწილთან მე-2 სატელეგრაფო გუნდის შტაბს-კაპიტანი დამბაშიძე.

19 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 126

აყვანილია: კორნეტის ხარისხზე, თავის წებით სამსახურში გაშწესებული ამიერ-კავკასიის ცხენოსანი ასეულისა ლორთქიფანიძე (მიხეილი).

20 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 127

აყვანილი არიან: თანახმად ბრძანებისა სამხედრო უწყების მიმართ 1915 წლ. № 681 და 1919 წლ. № 694 მუხ. 1-ლი, ცხენოსან ჯარში, პოლკოვნიკის ხარისხზე, მე-2 ცხენოსან პოლკის პოდპოლკოვნიკი ანდრონიკაშვილი ირა ლი, უფროსობით 1918 წლ. 21 იანვრიდან.

თანახმად ბრძანებისა სამხედრო უწყების მიმართ 1917 წლ. № 130, სავიაციო ნაწილებში, კაპიტანის ხარისხზე, მფრი ავი შტაბს-კაპიტანი სტროვეი ვლადიმერი, უფროსობით 1917 წლ. 20 ივლისიდან.

თანახმად ბრძანებისა სამხედრო უწყების მიმართ 1917 წლ. № 193, ქვეითა ჯარში, პოდპორუჩიკის ხარისხზე, ოფიცერთა პოლკის პრაპორშჩიკები ციციშვილი ნიკოლოზი, უფროსობით 1917 წ. 27 ივნისიდან, გუვანაძე სერგი, უფროსობით 19 ივლისიდან 1916 წლ. და დევითე გიორგი, უფროსობით 1918 წლ. 20 მაისიდან.

წესდება: თანახმად ბრძანებისა სამხედრო უწყების მიმართ 1917 წლ. № 296 მუხ. 18, ცხენოსან

ჯარში, მე-3 ცხენოსან პოლკის შტაბს-როტმისტრის ნიკოლოზ ერისთავის უფროსობა, 1912 წლ. ივნისის 14-დან.

სამხედრო მინისტრი გიორგაძე.

15 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 128

გადაყენებულია: თანამდებობიდან და იგზავნება პიროვნულ შემადგენლობის განყოფილების უფროსის განკარგულებაში, გენერალურ შტაბის ჯარების მოწყობის ნაწილის უფროსის თანაშემწე, კაპიტანი შენგელია, როგორც არა შესაფერი თავისი თანამდებობისა.

ინიშნება: ქ. ფოთის სადგურის და ნავთ-სადგურის კომენდანი კაპიტანი ვახვახიშვილი—ტფილისის სადგურის კომენდანტად.

12 თებერვალი 1919 წ. ქ. ტფილისი.

№ 129

ინიშნება: დასამატებლათ რესპუბლიკის მთავრობის ბრძანებისა სამხედრო ხარისხოსანთ შესახებ ამა წლის 23 იანვრიდან № 56, პოლკოვნიკი კობიაშვილი სარემონტო სექციის წევრად შტატიან აღდიღხედ.

სამხედრო მინისტრის მაგიერ ბნერალ-მაიორი გედევანიშვილი.

არა მოწიხილი განყოფილება.

შვეიცარიის ჯარი*).

(მოკლე ცნობა).

ჯარის შემადგენლობა და რიცხვი.

შვეიცარიის ჯარი შესდგება. 1) ქვეითი ჯარისა ან, რომელიც თავის მხრივ შესდგება სახაზე, მსროლელ და საბოლო ნაწილებისაგან, აგრეთვე ტყვიის მტყორცნელ, ველოსიპედების და საეტაპო ნაწილებისაგან; 2) ცხენოსან ჯარისაგან — დრაგუნები, გიდები და ცხენოსან—ტყვიისმტყორცნელი ნაწილები; 3) არტილერიისაგან—საველე, გაუბ-ცის, საბოლო, საპოზიციაო (ქვეითი), საციხოვნო და საპარკო ნაწილები; 4) საინჟინერო ჯარისაგან—საპიორების, პონტონიერების, ტელეგრაფისტების, რადიოტელეგრაფისტების, მონიშნების, პროექტორისტების და მფრინავების ნაწილები; 5) სანიტარული ჯარისაგან—სანიტარულ ნაწილების, ამბულანსების, საველე ლაზარეტების და სანიტარულ რკინისგზის მატარებლების ნაწილები და 6) ადმინისტრაციული ჯარისაგან—ადმინისტრაციული, საპროვიანტო ნაწილი და პურის მცობლები.

*) იხ. რესპ. ჯარი № 16.

ყველა ამ სპეციალურ ნაწილს ეძლევა შესაფერისი ძირითადი მომზადება, როგორც „გადარჩეულ ჯარში“, ისა ლანდვერში.

1912 წ. 1 მაისამდე გადარჩეულ ჯარში და ლანდვერში სულ ირიცხებოდა—ქვეითი—180 ბათალიონი; ცხენოსანი—72 ესკადრონი, დრაგუნებისა და გიდების რაზმი; არტილერია—78 ბატარეა, 79 საპოზიციაო, საციხხვნო, სატყვიისმტყორცნელი და საპარკო ასეული (312 საველე და საბოლო იარაღი და 200 ციმბი), საინჟინერო და საპიორთა ასეული 63 და საბარგო და ადმინისტრაციული—56 ასეული.

ამავე დროისთვის ჯარის მთელი რიცხვი შეცავდა 7683 ოფიცერს და მოხელეს, 203022 ჯარისკაცს, 38478 ცხენს და 6706 სამხედრო ურემს.

ამას გარდა შეიარაღებული ლანდშტურმი, რომელშიც შედიოდა 3 უმცროსი მოზარდი კლასი, შეიცავდა 102 ბათალიონს და 26 ასეულს კანონიერებისას, რიცხვით 578 ოფიცერი და მოხელე და 13524 ჯარისკაცი. შეიარაღებულ ლანდშტურმში ირიცხებოდა 420 ოფიცერი და მოხელე 20628 ლანდშტურმისტი—მუშები, ხელოსნები, ადმინისტრაციული და სხვა ჯარის კაცები.

1912 წელში ფედერალურ მთავრობის საერთო ბიუჯეტი თითქმის ნახევარი ჯარზედ იხარჯებოდა.

ჯარის ჯგუფობა.

სამი ბათალიონი შეადგენს ქვეით ან სამთო პოლკს, ორა ბატარეა ქინის ჯგუფს და სამი ასეთი ჯგუფი—პოლკს. ცხენოსანთა (დრაგუნთა) პოლკი—3 ესკადრონის შემადგენლობა.

ჯარის უმაღლესი ჯგუფობაა—კორპუსი, თუმცა ფაქტიურათ, საერთო მიღებულ აზრით, მშვიდობიანობის დროს კორპუსები არ არსებობს: ოროლი დივიზია შეერთებულია სამ კორპუსში, რომელიც ექვემდებარება კორპუსის უფროსებს ინსპექტორის უფლებებით. ამავე ინსპექციებზეა მიწერილი დანარჩენი ჯარის, მათ რიცხვში გამაგრებული რაიონების გარნიზონებიც.

ა. ბ—ვი.

მეომრის აღზრდა.

(სამხედრო პედაგოგიკა).

„ომში გ მარჯვების 3/4 დ მოკიდებულა მეომრის ზნეობრივ თვისებაზე“ ნაპალეონი.

ცხოვრება არ იცდის, დრო მირბის საჩქარე გვმართებს, რომ სამხედრო საქმე შესაფერ სიმალღეზედ დავაყენოთ. სახელმწიფოს დაცვა შეუძლია

მხოლოდ რეალურ ძალის ლაშქარს, ლაშქარს მთელ ამ სიტყვის მი ბენელობით გაუწვრთნელი შეიარაღებული ხ ლხი საშიშია თვის სახელმწიფოსათვის ვიდრე მტრისათვის რესპუბლიკას, რომელსაც არა ჰყავს რეგულარული ლაშქარი, უნდა ჰყავდეს მშვენივრ დ გაწვრთნილი სამხედრო საქ ეში და მომზადებული მოქალაქენი, რომ ლთაც მიღებული აქვს სამხედრო განათლება და აღზრდა და მზათ არიან პირველ საჭირებისთანავე შეიარაღდნენ და შეჭქნან ომში გამოსადეგი; დ სციბლინით ა გმირულ გულთ აღჭურვილი ლაშქარი. (მაგ. შვეიცარია). რესპუბლიკამ, რომელსაც ჰყავს რეგულარული ჯარი უნდა მიიღოს ყველა ზომები რომ ეს ჯარი იყოს დაყენებული სათანადო სამადლეზე. მხოლოდ სწავლა არ არის საკმარის ჯარისათვის, გვაძლევს მხოლოდ 1/4 გამარჯებისა, 3/4 კი შესაფერ აღზრდაზეა დამოკიდებული. მეომრის აღზრდას უნდა მოექცეს უპირველესათ ყველისა მთელი ჩვენი ყურადღება მაინც სერიოზულ მტრის წინააღმდეგ, მოუმზადებელი სულმოკლე, ფრთხალ მეომრების გამოყვანა ომში—ბოროტ-მოქმედება—ეს უსარგებლო დაღვრა და დაღუპვა როგორც ადამიანის სისხლისა ისე აუარებელ სახალხო ქონებისა, საჭირო არის ეხლავე დაარსდეს სამხედრო აღმზდილობითი სასწავლებელი როგორც საოფიცრო, ისე საჯარო.

სამხედრო საქმეში პირველ ადგილზე უნდა დავაყენოთ სამხედრო აღმზრდელობით მეცნიერება, მე-

საქართველოს სტრატეგიული მნიშვნელობა.

საუბედუროთ არც ახლად დანიშნულმა სარდალმა ბესსამ მიაქცია ყურადღება გადასავლების დაცვას; სპარსელი სარდალი მერმეოო ხელ-ახლად შემოიჭრა იმერეთს და ალყა შემოარტყა აქეიპოლს. იქერლებსა და ბიზანტიელებს არ შესწევდათ ძალა უღელი გაესწორებინათ სპარსელებისათვის გაშლილ ბრძოლაში და ამიტომ მთებს შეეჟარენ. ამ ხელათ მერმეოომ აღარ მო სურვა საზამთროთ იმერეთის მიტოვება და კუჩატისიუმის (ქუთაისის) ახლო დაბანაკდა. აქედან მან არათუ იმერეთზე, სვანეთზე და სკიანიათზეც მოიპოვა გავლენა. სხვათა შორის უხვიმერის ციხეც მის ხელში მოექცა მალე.

552 წელს ხოსრომ მაშველი ჯარი გამოუგზავნა მას, რომელიც ოსებისა და ჰუნებისაგან შესდგებოდა. მიუხედავათ ამისა ბიზანტიელებს იმერეთიდან განდენვის აქმე წინ არ მი წევდა. დაბოლოს სარდალმა მერმეოო შემდეგ ხერხს მიმართა: მან ხმა გაავრკელებია თავის გარდაცვალების შესახებ. ეს ადვილი დასაჯერებელიც იყო, რადგან მერმე-

ცნიერება, რომელსაც ეწოდება „სამხედრო პოლიტიკა“. ეს მეცნიერება შეძლებას გვაძლევს სრული უარგი ი ახალმოწვეული ჯა-ის-კაც-საგან შ. ვ. ჩინემული მეომარი.

სამხედრო პედაგოგია, როგორც მეცნიერება რუსეთის ლაშქარში ოფიციალურ დ მიღებული არ იყო. სამხედრო მსახურნი იზრდებოდნენ წსდებებზედ, სხვა და სხვა დებულებებზე და სახელმძღვანელოებზე, რომელნიც არაფ რს არ აძლევდნენ მეომრია სულს. ხოლო დასავლეთი ევროპის სახელმწიფოებში ამ მეცნიერებას პირველი ადგილი ჰქონდა მონიჭებული. ფრიად სასურველი და სჭიროა რომ ამ მეცნიერებას ჯეროვან ყურადღებას მიაქცევდეს ჩვენი რესპუბლიკაც.

რომ პატივისცემულ მკითხველს დავანახო, რამდენათ სერიოზული, საინტერესო და საჭიროა ეს მეცნიერება, ნებას მივცემ ჩემს თავს განვმარტეო და გავარკვიო მისი შინაარსი და მნიშვნელობა.

სამხედრო პედაგოგია.

სამხედრო პედაგოგია არის მეცნიერება, რომელსაც მზნათ აქვს სამხედრო მსახურთა ყოველგვარ ზნეობრივ მოვალეობის განხილვა ყოველგვარი საშუალებანი ზნეობრივ აღზრდისა და მათი გამოყენება ცხოვრებაში. იყოფა იგი ორ ნაწილად: პირველ ნაწილს ჰქვია სამხედრო „ეთიკა“, ანუ სამხედრო

რო ღრმ.თ მახუკებული და ამასთანავე და ბლა დაცემულიც იყო. ბიზანტიელებმა დაიჯერეს ეს და სიფრთხილეს თავი მიანებეს, მერმეოომ ისარგებლა ამით, დაესხა მათ თავს და განდენვა ისიი ტყეფიდან. ბიზანტიელები იძულებული შეიქმნენ მდინარე რიონსა და დოგინოს შუა არსებულ კუნძულზე გამაგრებულიყვნენ. მერმეოომ გააკეთა ხიდი რიონზე გადაიარა იგი, გაამაგრა ონოგურს (უნავიროს?) ციხე და ხელახლა მიიჯანა იეოეში არქეპოპოლზე, მაგ ამ ავადმყოფობის გამო იძულებული შეიქნა მიენებებია ყველაფრისთვის თავი და იბერიაში წასულიყო, სადაც იგი მალე გარდაიცვალა.

იმერეთის მ ფე გუბაზი და მისი ქვეშემრდომნი ძალიან უკმაყოფილონი იყვნენ ბესსათი. მისმა დაუღვერობამ მისცა მე-მეროს საშუალება შემოჭრილიყო იმერეთში და ამდენი უბედურება დაეტრიალებია იქ. მეფემ ხელ-ხლა შესჩივლა იუსტინიანეს. უკანასკნელმა ხელახლა ისმ ნა მისი საჩივარი და გაწვია ბესსა. მის ადგილს მან ორი კაცი დანიშნა: მარტინე და რუსტიკი. საუბედუროთ ვერც ენი შეეწყვნენ იმერეთის მეფეს. ბიზანტიელმა

მსახურების მოვალეობის სწავლა მეორე კი, სწავლობს აღმზრდელი მოვალეობის მეტოდებსა და საშუალებებს.

სამხედრო ეთიკა.

მოვალეობა, რომელსაც სამხედრო წესდება ადებს სამხედრო მსახურს, გამომდინარეობს ზოგადი კაცობრიული მოვალეობათაგან. ყოველი ჯარისკაცი პირველად ყოვლისა არის ადამიანი, რომელიც ეკუთვნის განსახლებულ საზოგადოების წრეს, და მაშასადამე იგი ემორჩილება იმ ძირითადი კანონს, რომელიც სავალდებულოა ყოველივე ზნეობრივ ადამიანისათვის. მაგრამ სამხედრო მსახურისთვის საკმარისი არ არის ის, რაც საკამოა სხვა მოქალაქეებისათვის: როგორც ჯარისკაცი იგი ვალდებულია დაუმორჩილოს თავისი ყოფაცევა იმ მოვალეობას, რომელსაც მისგან მოითხოვს ძირითადი დანიშნულება ჯარისა—თავ დაცვა და ომი. უკანასკნელი მოვალეობა განისაზღვრება საერთო ჩვეულებრივი მოვალეობისაგან არა თავისი შინაარსით, არამედ ხარისხით; ჯარისკაცის მორჩილება აბსოლუტური და სიტყვა შეუბრუნებელია, ჩვეულებრივი მოქალაქის მორჩილებად კი პირობითია.

სარდლებმა იფიქრეს ჩვენც დავაბეზღებს იმპერატორთან და გადასწყვიტეს დაესწროთ ამ საქმეში შეფისათვის. მათ მართლაც დააბეზღეს იგი იუსტინიანესთან და მისწერეს უკანასკნელს: იმერეთის მეფე გლათობსო. იუსტინიანემ დაიჯერა ეს და მისწერა თავის სარდლებს: აქ გამომიგზავნეთ გუბაზი და თუ არ წამოვიდეს მოჰკალითო. ბიზანტიელმა სარდლებმა ისარგებლეს ამით და მართლაც მოჰკლეს მეფე. იმერლები საშინლათ აღაშფოთა ამ ამბავმა, მაგრამ ბიზანტიელებს იქით მათ გზა აღარ ჰქონდათ. მათ გადასწყვიტეს არ ჩამოშორებოდნენ იმპერატორს და მხოლოდ დამნაშავეთ დასჯა მოეთხოვათ მისგან. მოკლული გუბაზის ადგილს მათ მისი ძმა წათე მოითხოვეს მეფეთ.

ხოსრომ ამასობაში მერმეროს ადგილს ნახორაგანი დანიშნა სარდლათ. მან წელს უკანასკნელი შემოესია იმერეთს 60 ათასი კაციო. იმერლები და ბიზანტიელები ზემოთნახსენებ კუნძულზე გამაგრდნენ ისევე. არქეოპოლისის დასაცავათ მათ საბირებისაგან შემდგარი რაზმი დასტოვეს (2 ათასი კაცი).

ნახორაგანმა გამოჰყო თავის ჯარიდან 3 ათასი

სანამ გადავიდოდეთ სამხედრო... რივი მოვალეობის განხილვაზე, საჭიროა მოკლეთ მაინც გვეცნოთ საერთო ეთიკის საფუძვლებს.

პატარა ფელეტონი.

დაჯარსირის გმირობა.

მეორე მოქმედება

ეკლესიის მოედანზე ლხინია გამართული. სოფლის გოგონები და ბიჭები სადღესასწაულო ტანისამოსში არიან დართული. სიმბიარულია.

მელანია. (სოფლის) გოგო, ეგ დასაქციევი მარო ძაან მომწონს! დახე, რა ლამაზი სიარული აქვს! მე რომ ბიჭი ვიყევი, დედა არ მომიკვდეს, შევიყვარებდი!

სოფიო. (გახარებული) ყველას მოსწონს, ქალო! მართალია მთელ სოფელში მაგისთანა ლამაზი და კეკლუცი გოგო არ მოიპოვება! ბევრს ბიჭს უჭირამს მართხედ თვალი, მაგრამ...

მელანია. ჩემო სოფიო! ბედნიერი ვიქნებით მარო რო ჩვენ პატარძლათ ვახდეს! ისე შევიწინახამთ, გორიჯვრის მადლმა, როგორც თოჯინა! კარგათ იცი, ჩემო დაო, რომ ჩვენი სახლი ყველაფერთი სამსეა და არას მას არ მოვაკლებთ, ავიყუდებთ და ხიტივით მასხედ ვილოცამთ.

სოფიო. მარო შენ ძმას არ წამოჰყვება!

მელანია. (უკმაყოფილო) უკაცრავათ! ყველამ პირი გამოირეცხედ და ჩემ ძმაზედ ისე ილაპარაკეთ! ვანოსთანა ბიჭი მთელ უბანში არ მოიპოვება! დასაწუნი რა აქვს?

დეიღემელი, რომელიც მაშინ და შემდეგაც საუკეთესო მებრძოლებათ ითვლებოდნენ და უბრძანათ მათ მოულოდნელათ დასხმოდნენ თავს არქეოპოლისის გარნიზონს, მაგრამ გზის მაჩვენებელი იმერელი გაეპარათ მათ და ყველაფერი შეატყობინა გარნიზონს.

უკანასკნელმა დასცალა ბანაკი და ჩაესაფრა. ცარიელ ბანაკზე თავდასხმისას საბირები შემოერთებენ გარს დეიღებულებს და სრულიათ გასწყვიტეს ისინი.

შემდეგ ნახორაგანმა სცადა რიონის მარცხენა მხარს მდებარე ფაზისის (ფოთის) აღება, მაგრამ ბიზანტიელებმა და იმერლებმა შეასწრეს მათ ქალაქში და ვაამაგრეს ის. ამასთანავე მათ ხმა დაჟარეს შაშველი ჯარი მოდის ჩვენთან შესაერთებლათო. ამხვე დროს ბიზანტიელების ჯარის ნაწილმა იერიში მიიტანა სპარსელებზე, ნახორაგანმა იფიქრა ეს შაშველი ჯარიო და უკან დაიხია სასწრაფოთ, რაიცა მას ძვირათ დაუჯდა. (თავი მოჰკვეთა ხოსრომ).

ამდენი მარცხის შემდეგ ხოსრომ გადასწყვიტა მორიგებთ გაეთაკებინა საქმე. 562 წელს მო-

სოფიო. ამოშენ, დეზერტირიაო. მაროს კი მაგისტანა ბიჭები ეჯავრება! სულ იმას ამობს, დეზერტირები ხალხის მტერიაო.

მელანია. ვანო? ვინა სთქვა, რომ დეზერტირიაო? აი, გენაცვა, ორი თვეა, რაც ის თავგანწირული ომში იბრძვის? მთელი ჯარი იმის სიმამაცეზედ ლაპარაკობს. მამ ჯვარი რაზედ ჩამოჰკიდეს თუ დეზერტირია?

ახლა დაინახე შენ თვითონ, რა ბიჭი დადგა? მართალია წინეთ დეზერტირობდა, მაგრამ დღეს გმირია! კარგათ იცი გენაცვა ენას რა შეუძლიან, სხეებმა გააგიჟეს, და ვადაბირეს, ეუბნებოდნენ ჯარში ნუ წახვალო...

სოფიო. როგორა, ვანო ჯარში? არ ვიცოდი? ეს კი ვიცი, რომ კომისარი დასდევდა მას დასაჭერათ.

მელანია. აი გენაცვა, ჰკითხე ხალხსა, ჰკითხე ჯარისკაცებსა და ისინი სულ წმინდათ ჩამოგითვლიან ვანოს ვაჟკაცობას;

მოუახლოვდება ლაპარაკის დროს ჯარისკაცი სოლომონი).

სოლომონა. აი, თქვე დასაჭევერებო! სულ ბიჭებზედ ქორაობთ რალა?

სოფიო. (დაცინვით) დიახ, სულ თქვენ გვაგონდებით. მეტი საქმე აღარა გვაქს?

მელანია. აბა, ბიჭო, ერთი მოგვიყე, ვანოზედ რა იცი?

სოლომონა. ვანოს ომერთს ვენაცვალე, ვანოს! ის რომ ჩვენ ანეულში არა ყოფილიყო, სულ ერთიანათ ამოგეწყვიტამდნენ! ქვეიანი ბიჭია, ქვეიანი! ერთხელ ჩვენ ათეულის უფროს უბძრანეს დაეჭირა პატარა გორაკი, რომელსაც სომხები, როგორც ბუხები ისე ეხვია. ათეულის უფროსათ მაშინ იყო გორელი ბიჭი ნიკა, ცოტა გამოუცდელი და ყოყმანა. გაიგო თუ არა ეს ვანომ წა-

პირდაპირებმა აირჩიეს დღეგატები ზავის პირობების შესამუშავებლათ. ბიზანტიელების მხრივ პეტრე პატრიცი იქმნა ამორჩეული-პარსელებასა კი იეზდევუნასპი. ბევრი ლაპარაკის შემდეგ გამოიჩინა, რომ სპარსელებს დიდი ხნით დაზავება და ფული უნდოდათ. ბიზანტიელები კი მოკლე ხნით ზავს არჩევდენ. დაბოლოს ელჩები შემდეგზე შეთანხმდენ. იმერეთი ბიზანტიელებს რჩებოდათ (იბერია სპარსელებისა იყო ა. ს.) სამაგიეროთ ისინი წლიურ ხარჯს იხდიდენ სპარსელების სასარგებლოთ. ზავის პირველი მუხლი მოითხოვდა, სხვათა შორის, რომ სპარსელები დაწინაურდნ და კასპის კარებთ არ შემოეშვებდნენ რსებსა და ჭუნებს.

მოლაპარაკების დროს ხვანეთსაც შეეხო კითხვა. სპარსელი არას გზით არ დასთანხმდა დაეთმო ეს ქვეყანა ბიზანტიელებისათვის. პეტრე პატრიცი ამტკცებდა: სვანები იმერეთის მეფეების ქვეშევრდომნი იყვნენ და ზავის პირობებით ჩვენ გვეკუთვნიაო. სპარსეთი კი ამბობდა: suani suis legibus sunt usi; neque unquam cochorum imprio paruerunt ე. ი. სვანები თვის კანონებს ხმარობენ და იმერლების ბრძანებას არასდროს არ ემორჩილებოდ-

ნობტა და ნიკოს უთხრა, მომეცი ბიჭო ~~საქმე~~ მაშინ მევიცი და ჩემმა მტრებმაო. მარტოც ~~წინა~~ გიძღვა წინა, შემოგვატარა გორაკსა და გიყვარდეს მაშინ, რა დღე დავაყენეთ სომხებს! ერთი კაციც ცაცხალი არ გაუშვით!

მელანია. (გათამამებული) ვენაცვალე, ვანოს მკლავს!
სოფიო. მართლაც ვაჟკაცი ყოფილა! როდესაც კი ვანო აქ იმალებოდა, ჩვენ ყველას გვეგონა რომ მშიშარააო.

სოლომონა. ცოტა გაწყდა მეც დეზერტირათ არ გავხდი! ზოგიერთა ბიჭები მამრიყვებდნენ, მაგრამ მე არავის არ ავეყე, ენაა, ქალო, ენა! ენას შეუძლიან, კლდებზე გადაგჩეხეს!

მელანი. მართალია, ამას წინეთ ერთი კაცი ჩამოსულიყო ქალაქიდან, ბობშევიკი ვარო, ეთქვა და თურმე ის ყველას ამრიყვებდა. რა გინდათ ჯარშიო, ეუბნებოდა. თავად აზნაურობას უნდა ემსახუროთ!

ლხინი დაიწყება, გამოსჩნდება ვანო ჯარისკაცის ტანისამოსში, გულზედ ჯვარით ხალხი მიეგებება სიცილით და ქებით. მელანია მოუახლოვდება და ხელს მოხვევს.

ვ. ნო. გაუმარჯოს, გოგუებსა და ბიჭებს!
ხალხი, გაუმარჯოს, გამარჯვებულ ვანოს!

სოფიო აბა ერთი, ვანო, შენებურად დაუარე!
ხალხი დაუარე, ვანო, დაუარე!

მაროც ჩაერევა ხალხში და ტაშს უკრავს, ვანო თამაშობს და გამოითხოვს მაროს).

მელანია. (სოფიოს) აბა შეხედე, გოგო, როგორ უხდებთ ორივეს თამაშობა!

სოფიო. მართალია! მაროც გულიანათ უფლის, ეტყობა ვანოსთან თამაშობა ათამაშებს!

მელანია. შენიჭირიმე, **სოფიო!** როგორ გგონია, **მარო** ახლა ხომ აღარ დაიწყებებს ვანოს?

ენო. დაბოლოს პეტრემ დაასკვნა თვით მეფე ხოსროს მოლაპარაკებოდა ამის შესახებ. მან წაჩუღვანა უკანასკნელს საბუთებო, რომლებიც ამტკიცებდენ, რომ სვანები ძველთაგანვე იმერეთის მეფეებს ემორჩილებოდნენ. ხოსროს მაინც არ ირწმუნა არაფერი და არ დასთანხმდა პეტრეს. დაბოლოს ბიზანტიის ელჩმა აჩვენა ხოსროს საბუთი, რომელშიაც თეოდორის დროიდან ლეონამდე, ჩამოთვლილი იყო, როგორც იმერეთის მეფეები ისე მათ მიერ სვანეთში დაყენებულ მთავრებისა (ვიცხაც არ სჯერა რომ ქართველებს უქველესი დროიდანვე ჰქონდათ მწერლობა, ვურჩევთ ყურადღება მიაქციონ ამ ფაქტს). საქმეს არც ამით ეშველა რამ და სვანეთის საკითხი გადაუჭრელი დარჩა.

უზარმაზარი მნიშვნელობა ჰქონდა საქართველოს სპარსეთსა და ბიზანტიას შორის მიმხდარ უკანასკნელს სამკედრო სასიციოცხლო ბრძოლაშიც, მაგრამ ამის შესახებ შემდეგ.

ა. ხვანიძე.

საფიო. რა ვიცი, გენაცვა, ღმერთმა ქნას მაგათი გაბედნიერება! მეც ძაან მინდა რომ მარო ვანოს ცოლი გახდეს.

ერთერთი ლხინში მდგომი გოგო. (გოგუებს) აბა შეხედეთ, შაროს და ვანოს! თითქმის შეყვარებულნი არიანო.

მეორე გოგო ვანოს უთხოვინია ქალო, მარო!

პირველი გოგო კარგი ნეფე და პაჩარძალი იქნებიან.

მეორე გოგო. ვახო კარგი ბიჭია! შეძლებულიც არის და ნაქებიცაა ხალხში! (ვანო მელანიასთან მივა).

მელანია. შენი ჭირიმე ბიჭო, მითხარი, რას გეუბნევა მარო?

ვანო. თანახმაა, ამობს, წამოგყვებიო, რახან შენ გმირობა გამოიჩინეო.

მელანია (გახარებული) თქვენ გენაცვალეთ, თქვენა! მეც ძაან მიყვარს მარო. ბედნიერი იქნები ბიჭო! ახლა კი მე წავალ სახლში და ჩვენებს გაეხარებ, (მიდის) (ხალხიც იშლება რჩება მარტო სცენაზედ ვანო და მარო).

ვანო. ესე ჩემო ძვირფასო, ახლა შენ სრული ბედნიერი ვარ, ჩემ სურვილს მივახსენე!

მარო. ხომ, გეუბნებოდი, რომ მე მიყვარს თავგანწირულნი სამშობლოსთვის, შენ შეასრულე ის, რასაც მოვალე იყავი და ამიტოა ღირსი ხარ ჩემი მჭრეო ბისა.

ვანო. მეც ხომ გეუბნებოდი, გოგო, რომ შენი გულისთვის თავს ვაფწირამ მეთქი! ახლა სრულიად ავისრულე შენი თხოვნა!

მარო. მაშასადამე ჩვენ ერთიერთმანეთის სურვილი სვინდისიანათ ავასრულეთ და ამიტომ ნებაც გვაქვს ერთი ერთმანეთის სიყვარულისა. (მიდინან),

ფარდა.

ვ. იაქუშვილი.

შანი ხალხით მოვალეობი მიწის დაქრას *).

ღრუბლიანი შაისის დილა იყო... წინა წამის წვიმისაგან დასველებულ დედამიწის სინესტე გამოვლო და ციოდა...

— ყველანი სახლში შეკუმშულიყვნენ. სალომე ტანჯულაძის ქვრივს დერეფანში მატყლი გამოეტანა სჭრდა და თავისთვის რაღაც მოსთქვამდა. ამ დროს ეზოს კარები გაიღო, საიდანაც გამოჩნდა ადგილობრივ მღვდელი. მის დანახვაზედ სალომე მაშინათვე ფხზე წამოდგა, თავშალი გაისწორა და ლოდინი დაუწყაო სტუმარს.

— სალამო მშვიდობისა სალომე, — შესძახა მისვლისთანავე მოძღვარმა.

— მშვიდობა და სიკეთე ნუ მოგიშალის ზეციერმა უფალმა, კრძალვით უბასუბა მასპინძელმა და ხელზედ ეამბორა. სტუმარმა ცოტა სიჩუმის შეიღებ მ მართა.

— სალომე, იცი რისთვის მოვედი.

— რა მოგხსენოთ, არა...

*) იხ. რესპ. ჯარი. № 15.

— ჰუმ... მაშ ყური დამიგდე, დამელონო... გეტყვი დაიჯერებ რადგან ყველაფერი უფლის ნათქვამია...

— ბრძანეთ მამაო, ვენაცვალე უფლის მადლს, უფლის სიტყვას ყოველთვის დასაჯერებელია, მიუგო სალომე და თან სმენათ გარდაიქცა.

— მაშ მომისმინე, — დაიწყო მღვდელმა, — ხომ იცი რა ხატრი და პატივისცემა მქონდა ცხონებული კირილესი და შენიც, იმიტომ რომ ყოველთვის არც ჭირი და რაც ლხინი თქვენთვის გასაკვირველი არ იყო რადგან ყველა უფლის ნებაა, ვენაცვალე იმის ძლიერებას, — თან პირჯვრი გადისაა, რაც სალომემაც გაიმეორა.

— შო... და... — დაიწყო ნაწყვეტ ნაწყვეტად მოძღვარმა, — რაც უნდა უბედურება შემთხვევს ადამიანს ღმერთს არ უნდა აწყენიოს... და მშვიდათ უნდა შეხედეს...

— რა თქმა უნდა შენი ჭირიმე, ყველაფერი უფლის ნებაა, — მიუგო გულუბრყოთ სალომემ... ოღონდაც, ოღონდაც რომ ღვთის ნებაა დაადასტურა მოძღვარმა და ჯიბიდან ქალაღი ამოიღო, აი ჩემო დამ და შვილო, ეს ქალაღი მოვიდა სადაც იწერებიან რომ... შენი შვილი ილიკო დაქრილა და...

— როგორ... ჩემი ილიკო... შეპლრიალა უბედურმა დედამ და გულ წასულმა იქვე ჩაიჩოქა. ამ ხნის გაგონებაზედ მეზობლებთან ერთად თალიკოც მოვარდა და რა გაი ეს საქმის ვითარება ყველამ საშინელი ტრილი მორთეს, მხოლოდ თალიკო უჩუმრად იდგა და ერთ წერტილს მისჩერებოდა...

***

ის დღე იყო და ის, ტანჯულაძის ოჯახს მწუხარების ზეწარი ჩამოეფარა, და ყოველ დღე უძლურა უდროვოთ დბერებული სალომე იწარედ მოსთქვამდა სწყველიდა თავს გაჩენს დღეს... ამ მწუხარებაში ღვეს თავის უკნასკნელ სიცოცხლის წუთებს, მაგრამ განკებამ ეს მწუხარება არ აკარა უბედურ დედას.

სატრფოს დაკარგვით არც თალიკო იყო კარგ მდგომარეობაში, იგი მეტის დარდით სრულიად ჩამოხმა დ დაჭარბა სიკვლეუტე... თითქმის ყოველ დღე დაიარებოდა სალომესთან და ორთავინი ერთად მალდა ხმთ გლოვობდნენ ძე რფს ადამიანს.

— შვილო, შენ რაღაზე იკლავ თავს — გეყოდა ხოლომე სალომე როცა ტრილს მორჩებოდნენ, რაღას უწველი ნავ შენი ტირილით. მიუხედავად ამისა თალიკო ამს მერე უფრო მწარედ მორთავდა ტირილს. მაგრამ მოგვხსენებათ ჩვენ წუთიერ ცხოვრებაში ყველაფერი ცვალებადია... და ადამია

ნი ისეთი თვისებისა რომ ყველაფერს მალე ინგლებნ. ასე დაემართა თალოკოსაც და სატრფოს დაკრკვის წლს თ ვზე გასთხ ვდა, მხოლოდ უბედური დადა განაგრძნობდა მწუხრებას.

ვ. საათაშვილი

მოზიხართა მოვალეობა ჯარში

III.

წინა წერილებში (იხ. „რესპ. ჯ.“ № 11 და 13) ჩვენ მოკლედ განვხილეთ თუ რა მნიშვნელობა აქვს ჯარში კულტურულ მუშაობას და რა საზოგადო-განვითარების საგნების შესწავლა საჭიროა ჯარის გათვითცნობიერებისათვის. მაგრამ საჭიროა გამოვარკვიოთ, როგორ ან რა საშუალებებით უნდა განხორციელდეს კულტურული საქმიანობა ჯარში. უპირველესად ყოვლისა, ამ შემთხვევაშიაც საჭიროა ოფიცრების შეკავშირებული, კოლექტიური მოქმედება. ამ სიქმის ინციტიკა, ორგანიზაციის მოწყობა უნდა იკისროს უკვე არსებულმა კულტურულ-გამანათლებელმა სექციამ, მოვალეობა ხსენებული სექციისა დიდია, მაგრამ, ეს სექცია რამდენიმე თვეა რაც დაარსდა, და მისი საქმიანობის ნაყოფი ჯერ ისე საგრძნობელი არ არის. მას კი დიდი როლი შეუძლია ითამაშოს ჯარის გათვითცნობიერების საქმეში. საჭიროა თვითველ ჯარის ნაწილში (პოლკში, ბათალიონში) დაარსდეს კულტურული სექციები, ან ცენტრალური სექციის გინყოფილებანი. სამინისტროსთან არსებული სექცია კი ხელმძღვანელობას უწევდეს ჯარის ნაწილებში კულტურულ-გამანათლებელ სექციებს.

რასაკარგველა, ყველა ასეულების ოფიცრებს არ შეეძლებათ ყველა საჭირო საგნების სწავლება, მაგ. ზოგისათვის ადვილია მშობლიური ისტორიის სწავლება, ზოგის კიდევ სამშობლოს ეთნოგრაფიისა და სტრატეგიული ცნობების გადაცემა და სხვა, მაგრამ ამ შემთხვევაში საჭიროა მათ თუ იმ ასეულის ოფიცრმა იმაცადინოს სამხედრო ნაწილის რამდენიმე ასეულებთან იმ საგანში, რომლის სწავლება მას უფრო ეხერხება; მოქმედების ასეთი წესი უფრო გაუადვილებს ჯარში მომუშავე ოფიცრებს კულტურულ მუშაობას საქმეს. ცხადია, საჭირო იქნება სასწავლო ხელსაწყოები, წიგნები და სხვა, რისთვისაც აუცილებელია თანხა, მაგრამ ესეც ადვილი საქმეა—ჯერ ერთი თითო-ორიოლა მანათს თვითრად თავიანთ მცირე ჯამაგირიდან არც თვითონ მეომრები დაიშურებენ სასწავლო ნივთების შესაძენად და გარდა ამისა კულტურულ-გამანათლებელ სექციას სამინისტრომაც უნდა მისცეს თანხა ჯარში-კულტურული საქმის განსახორციელებლად.

ჯარის გათვითცნობიერების მოვლა ეობა აწვეთ ოფიცრებისა და ჩვენ, ვიმედვნებთ, მათი საუკეთესო ნაწილი ერთ წამსაც არ დაივიწყებენ თავის მოვალეობას იმ დიდ საქმიანობაში, რომლის სამსახური მათ წილად ხელდათ.

როცა ჩვენ ოფიცრების მოვალეობაზე ვლაპარაკობთ, მხედველობაში გვყავს შეგნებული ნაწილი ჩვენი ოფიცრობისა გამსჭვალული სამშობლოსა და თავისუფლების სიყვარულით, და არა ისეთები, რომლებიც დღე და ღამ ფუქსავატობაში და ლოთობაში კლავენ დროს. მათგან რაც მალე გაიწმინდება ჯარი, მით უკეთესი იქნება.

გრ. შაქავარიანი.

დემოკრატიული ჯარი და დისციპლინა.

ამ ბოლო ხანებში ბევრს ლაპარაკობენ და სწერენ დემოკრატიულ ჯარზე. სახელმწიფო რომელსაც ჯარი არა ჰყავს შიშს განიცდის, როგორც შინაურ ისე გარეშე მტრისაგან. რომ ეს შიში აცილებულ იქმნას საქროა ჯარი, საჭიროა მით უმეტეს ჩვენთვის. მაგრამ მე, როგორც ჯარის-კაცს, მაკვირვებს ის, თუ რატომ არაფერს არ სწერენ თვით ჯარის შინაურ მოწყობილობაზე, მათ დამოკიდებულობაზე უმფროსთან და დისციპლინაზე. მეც ამის შესახებ მსურს ამანაგ ჯარსკაცებს ჩემი აზრი გავაგებინო და ჩემი გულის ტკივილი გავუწინაწილო. საჭიროა თუ არა დისციპლინა? დიახ, საჭიროა დისციპლინა, მაგრამ დემოკრატიულ ჯარში უნდა იყვეს შეგნებული დისციპლინა და არა ძველი დახვედებული რეჟიმის... ზოგიერთ ამხანაგს და ზოგიერთ ჩვენს უფროსებს ამ ს შესახებ სულ სხვა წარმოდგენა აქვთ. ზოგი ფიქრობს თითქოს დისციპლინა სრულიადაც საჭირო არ იყოს, ზოგი კი მოსურნეა ძველი დისციპლინის, როცა ჯარისკაცი მონაყოლად არა თავისუფალი შეილათავისი სამშობლოსი, რომელიც ვაჭვრების დროს იცავს სამშობლოს. სკდებიან როგორც პირველნი აგუთვე მეორენიც. იქ სადაც რამოდენიმე ადამიანი, რომელთაც ერთი და იგივე მიზანი აქვთ დასხული, ყოვლად შეუძლებელია უუფროსობა უწესრიგობა და გადაწყვეტილების აუსრულებლობა. ეს მით უფრო ითქმის ჯარზე. ჩვენში ამბობენ ხოლმე: თუ ოჯახში უმფროსი არ არის და თუ მას გამგონე არა ჰყავს, დაინგრევაო. დისციპლინა საჭიროა ჩვენთვის. მე არაფერს ვიტყვი ძველ რეჟიმის დისციპლინის მოსურნეთა შესახებ, რადგან მათ ალაპარაკებს მხოლოდ ვიწრო

ეგოიზმი, ვაჟებრობა და პატივ მოყვარეობა ყოველი ჯარის-კაცი მოელოდა უმფროსის ბრძანება შეასრულოს; მაგრამ ხშირად ამ უფლებით ბოროტ-მოქმედობენ ზოგიერთი უფროსნი და ამას უნდა მოექცეს დიდი ყურადღება. გინება და ტყვილა უბრალო დასჯა უნდა მოისპოს სამუდამოდ. რომ შეგნებულ დისციპლინა შეიქმნას ამისათვის საჭიროა ჯარის-კაცთა და აფიცრობას შორის კარგი განწყობილება იყოს დამყარებული. საჭიროა დაახლოება აფიცრისა ჯარის-კაცთან, კეთილი მოპყრობა, უმიზეზოთ არ დასჯა; საჭიროა რაც შეიძლება მეტი განვითარების შეანა ჯარში, გაზეთების მიწოდება, ლექციების გამართვა. კარგი განწყობილების შექმნა. კაცსა და აფიცრ შუა და კარგი მოპყრობა. საჭიროა აგრეთვე ჯარის გაწმენდა ნიკოლოზის მოტრფალებთან.

ჯ.-კაცი ი. კვაჭანტირაძე.

ოფიცრების ხარისხის შესახებ.

როგორც მოგახსენებთ ოფიცრების ხარისხის დაჯილდოების შესახებ არა ერთხელ დაწერილა პრესაში. სხვა და სხვა ბრალდებებს აყენებენ,—ზოგი უკმაყოფილოა მით რომ ბევრ ოფიცერს აჯილდოებენ ხარისხებით, ზოგი—უსამართლოდ აჯილდოებენ—და სხვა.

უნდა მოგახსენოთ, რომ ერთგვარი უსამართლობა არის ხარისხებით დაჯილდოების საკითხში. ესლა უმეტეს ნაწილად აჯილდოებენ იმ ოფიცრებს, რომელმაც ძველთ დამსახურეს ხარისხები, თუმცა ეს კანონიერია მაგრამ საჭიროა, რომ ომში მამაცობის გამოჩენისათვის ოფიცრებს აჯილდოებდნენ. ბევრია იმისთანა ოფიცრები რომელმაც თავი გამოიჩინა საქართველოს ანარქიის ჩაქრობაში და საქართველოს მტრების საწინააღმდეგო ომებში, პირველ რიგზე ესენი უნდა იყვნენ, როგორც საქართველოს რესპუბლიკის ქომაგნი.

იმერელი.

სამხედრო გეგმის მოკლა ისტორია

ისტორიაში არ იცის როდის აწენდა პირველი ხომალდი და როდის მოვიდა ის ზღვაში. ზღვებზე ხომალდების ცურაობის შესახებ ისტორიის დანამდილებითი ცნობა ეკუთვნის რამდენიმე საუკუნეს ქრისტეს დაბადებამდე: ფარაონ (ეგვიპტეს მეფეებს ფარაონები ეწოდებოდა) ტუტმოზისის ქვრივა გადასწყვიტა ეგვიპტედან არაბეთში ზღვით გასვლა. მისი ბრძანებით ააშენეს რამდენიმე ხომალდი. აქ ის უნდა ვიფიქროთ, რომ ეგვიპტელები შინათაც მოგზაურობდნენ ზღვაში თორემ ფარაონის ქვრივი პირველი ვერ გაბედავდა ზღვაში მოგზაურობას. (არის მოსაზრება რომ ყველაზე პირველათ ჩინელებმა გააკურეს

ზღვაში პატარა ხომალდი (ჯონკი) და შემდგომადით შორეული ქვეყნებიც მოეღეს.) უძველეს დროის ხომალდის სურათი, რომელიც ეგვიპტეში ნაპეს, ეკუთვნის მეთოთხმეტე საუკუნეს ქრისტეს დაბადებამდე. საბერძნეთის უდიდეს პოეტის ჰომეროსის, რომელიც ქრისტეს დაბადებამდე რამოდენიმე ასი წლის წინათ სცხოვრობდა, ნაწარმოებში „ილიადაში“ ვკითხულობთ, რომ კუნძულზე მცხოვრებ ბერძნებს ხომალდების მთელი ფლოტი ჰყავდათ. ზოგიერთი ამთგანი სამხედრო გემი იყო, ბრძოლაში გადიოდა და თითო გემზე 120 მეომარი იმყოფებოდა. ბერძნების იმ დროის ხომალდებს აფრაჰქონდათ, მაგრამ გემის უმთავრესი მამოძრავებელი ძალა იყო მენიზბენი. რამოდენიმე ხნის შემდეგ ნავოსნობამ წინ წაიფა და გაჩნდნ უფრო სწრაფათ მოსიარულე ბრემები, ტრირემები, კვადრირემები და დაბოლოს კვინკვერემები. ქრისტეს დაბადებლან მეთერთმეტე და მეთორმეტე საუკუნეში კი ბერძნებს გემებზე იღვა დიდი საბრძოლველი იარაღი, ეგრეთ წოდებული „ტარანი“, რომლითაც მტერს დიდი ზომის ქვეს ესროდნ და მტრის ციხე—სიმაგრეებს ანადგურებდნ.

სამხედრო-საზღვაო ტებს იკა სწრაფათ ვითარდებოდა. უკვე 300 წერში ქრისტეს დაბადებამდე ეგვიპტეს ყავდა სამხედრო გემები, რომლებიც საკმაო საზღვაო ძალას წარმოადგენდნ. ზოგიერთი სამხედრო გემის სიგრძე წნ საუენს უდრიდა. გემის ზედაპირზე აშენებული იყო ტაძარი, კოშკები და კარავები. ისტორიკოსების აზრით ასეთ გემზე ეტეოდა 4000 მეომარი. ამ ტიპის გემებს ეკუთვნის სირაკუზის ტიანის გიერონის ცნობილი გემი, რომელზედაც გაშენებული იყო ბაღები, სახლები აივანით და დაღმული იყო ბრინჯაოს და მარმარილოს ძეგლები. ამ გემის მიხ დვით რომის მეფეებმაც იშენეს მცურავი სასახლეები. რამოდენიმე ასეთი მცურავ სასახლე კეისრებს ჰქონდათ ნემის ტაზზე. ამ მცურავ სასახლეების ნაშთი, რომელიც ნემის ტაზში იპოვეს, ახლაც ინახება რომის (იტალიის დედა ქალაქია) ეროვნულ მუზეუმში.

საინტერესოა გ ნეიხილოთ თუ როგორ მივიდნ გემის ჯავშანით დაცვის მოსაზრებამდე.

ჯერ კიდევ უძველეს დროის ბერძნები—ალბათ ფინიკიელოთ მიბაძვით—და შემდეგ რომაელები სამხედრო ხომალდების გვერდებს ფარავდნ ხარის ტყავებით—ამას უმთავრესათ იმიტომ შევბოდნ, რომ დავფარათ გემი მტრის მიერ გამოსროლილ ცეცხლ მოკადებულ ისრებისგან და კიდევ იმიტომ, რომ მეომარისათვის აცდინათ ისარი. ფოლადის ჯავშანის პირველი გამოგონი იყო არქიმედ სირაკუზელი უკანასკნელმა ამ ფოლადის ჯავშანით და-

ფარა გერიონის გემის გვერდები. პირველი ჯ. ვ. 'მნიანი გემი (ბრონენოსეცი) აშენდა 886 წელში ქრისტეს დაბადების შემდეგ. ის ააშენეს ვენეციის მცხოვრებლებმა ქალაქის დასაცავათ, კანდიანო პირ-ვილის მიწობის დროს. გემი მიყავდათ ნიჩბებით და იალქნით. გემის ზედაპირზე აშენებული იყო დიდი ცახე-კოშკი, რომელიც შემოჭრილი იყო რკინის ფოთლებით. ჯვაროსნების ომის დროს 1218 წელს, დამიეტის ალყას დროს, ჯვაროსნებმა მოიხმარიეს ასეთი ჯავშნოსანი, რომელსაც ეწოდებოდა „ქელ ნდია“.

გემების შრენების საქმეში იმ დროს აღმოსავლეთი არა თუ ჩამოუვარდებოდა დასავლეთს, არამედ უფრო მალა იდგა უკანასკნელზე.

რიჩარდ ლომგულის ისტორიაში აღწერილია გიგანტური „დრომონი“, რომელზედაც გემზე მოსამსამსახურეების გარდა ეტერადა ათას ხუთასზე მეტი ჯარისკაცი. ამ გემს მიქონდა სურსათი და მიყავდა ჯარი სენ-ჟან-დარკის ალყის შემოსარტყმელათ. რიჩარდ ლომგულის ფლოტი თავს დაესხა ამ გემს და ძლიერი ბრძოლის შემდეგ ჩასძირა.

ამ ხანაში სამხედრო გემებს ხშირათ ქონდათ ნაბღის და ზამბიანი მატარებლის ჯავშანი.

საშუალო საუკუნოების ნორმანები თავის ხომალდ ბზე რკინის ფარდულს აკეთებდენ მეომართა დასაცავათ. მლტის რაინდებმა 1530 წელში ააშენეს სამ აფრიანი გემი. გემზე მსახურობდა 700 კაცი. გემზე იდგა 50 ზარაზნი, 6 თვის სამყოფი წყალი და სურსათი და ამას გარდა მს შეეძლო მიეღო 3000 ტონი ბარგი. ეს გემი შემოჭრილი იყო რკინით და ტყვიით.

ანტვერპენის ხელში ჩასაგდებათ ესპანელების და ფლამანდლების ომის დროს, ფლამანდი ლებმა ააშენეს ჯავშნოსანი გემი, რომელზედაც ძლიერი არტილერია დასდგეს. გემს დაარქვეს „Finis belli“ — „ომის დასასრული“. ამ ზე უფრო აღრე პოლანდილებმა ააშენეს ორიგინ ლური გემი, რომელიც ორი ნაწილისგან შესდგებოდა. ეს ნაწილები შეერთებული იყო ხიდით, რომ ლზადაც იდგა ჯავშნოსანი კოშკი არტილერიით. თითქმის ამავე დროს იპონელებმაც ააშენეს რკინის ჯავშანთ შემოჭრილი გემი, რომელიც ბორბლებით მოძრაობდა.

პირველ ჯავშნან გემათ, რომელიც ორთქლით მოძრაობდა, ითვლ ბა ფულტონის მიერ აშენებული გემი, რომელსაც ეწოდებოდა „დემოლოგოსი“.

„დემოლოგოსი“ 1829 წელში აფეთქდა და ჩაიძრა. საზღვო სამხედრო ტექნიკის უკანასკნელ სტაფეათ უნდა ჩაითვალოს დრედნოუტება — უზრმაზარი მცურავი ციხეები, რომელგებიც დიდ სამ-

ხედრო ძალის წარმადგენენ და უკანასკნელ ომში იხმარებოდენ.

რ. ბ—ძე.

სამხედრო საქმე.

მუდმივი ჯარი ყოველ ახალი დროის სახელმწიფოს ჰყოლია, მაგრამ ფრიდრიხ დიდის, ნაპოლეონ პირელის და რუსეთის ჯარებს შორის დიდი განსხვვება იყო.

თანამედროვე პირობებში შექმნილი ჯარი სხვა უნდა იქმნეს, რ დგან ჩვენი ცხოვრების ქვაკუთხედი დებულებები შეიცვალნენ. ახალი ჯარის მოწყობის საქმე ახალ პირობებს უნდა შეუფარდოთ. ჯარის მოწყობის დროს ჩვენ მულამ თვალწინ უნდა გვედგას სინამდვილე და მისი მოთხოვნებიანი. რაც მათ ეწინააღმდეგება მას არ უნდა გამოვეცილოთ.

რუსეთში ძველი რეჟიმის დროს ჯარი სხვა იყო და ერი სხვა. „სამხედრო ბეგარას“ ხალხი ისე უყურებდა, როგორც ნაძალადევათ დაკისრებულ ტვირთს. სამხედრო სამსახური მისთვის მოვალეობა კი არ იყო, არ მედ ბატონყმური ბეგარა. მას არ ესმოდა მისი აუცილებლობა, მისი მნიშვნელობა. ოფიცრობასა და ჯარის კაცებს იგი ისე უყურებდა, როგორც ხელმწიფეს მსახურებს. ერსა და ჯარს შორის მის თვალში არაფერი არ იყო საერთო. მართლაც ეს ასე იყო, ხელმწიფის ნება უმაღლესი კანონი იყო ჯარისათვის. მისი აღსრულებისათვის არა ერთხელ გაუწირავს უბრალოთ ჯარს თავი. შემოაღნიშნული შეხედულება ძირიანათ უნდა ამოიფხვრას ხალხში. რა გზით? ჯარის მოვალეობა სახელმწიფოს დაცვა და მისი საზღვრების უზრუნველყოფაა. მას არ უნდა ევალებოდეს საპრობილეების დაცვა ან მმართველობის საქმეებში ჩარევა. ეს ადმინისტრაციის საქმეა.

ჯარის დარაზმულობა, მისი შინაგანი სიმკვიდრე მისა და ერს შორის ერთობამე უნდა ემყარებოდეს. ერი ისე უნდა შეზხაროდეს ჯარს, როგორც საკუთარ შეილს. ჯარის ნ წილები იმ ხალხის დარაზმულ ნაწილებს უნდა წარმოადგენდნენ, რომელიც მათ გარეშე მო ბინადრობობს.

ასე შედგენილი ჯარი, არ გაილაშქრებს ხალხის წინააღმდეგ, თუ ერთი უმრავლესობა მოითხოვს ამა თუ იმ რეფორმებს, მაინც ჯარიც მიემ-

*) აზრთა გაცვლა გამოცვლის საჭიროებისთვის აღილს ვითომბთ ამ კითხვის შესახებ აკადემიურ ხასიათისკამათს, თანახმად ჩვენი ურნალის პროგრამისა (პრ. ჯ. № 1), სადაც ნათქვამია რომ თვით ჩვენი ორგანო ეცდება აკადემიურ სჯა-კამათით გააშუქოს ჯარის ორგანიგაციულის და სისტემის დიდმნიშვნელოვანი საკითხი.
ჩედ.

ციისა უკვე დაუბრუნდნენ გაცივებულ კერას და მშვილობიან ცხოვრებას შეუდგნენ. ამ გვირგვინს ახალციხის საფრთხე თავიდან მოვიშორეთ. მაგრამ ახალციხის საკითხი მაინც არ არის საბოლოოთ მოგვარებული. განსაკუთრებით საჭიროებს შეადგენს ამ რაიონს ახალციხეში მტკიცე და ხალხის ნდობით აღჭურვილი ადმინისტრაციული აპარატის შექმნა და დახმარება თანამომხე მუსულმან ქართველებსადმი. ამ მიზნით კიდევაც გადადგმულ იქნა რაიონდენივე პრაქტიკული ნაბიჯები: დაიწყებულა კრებამ ამოიჩინა განსაკუთრებით კონცხია, რომელსაც დაეგულა ახალციხის მაზრაში აფორიაქებულ ცხოვრების ნორმალურ კლასურში ჩაყრება. კომისია უკვე წარუდგა დაიჭირებულ კრებას მოხსენებით, რომელიც დაიჭირებულა კრებამ მოიწონა. მოხსენებაში დაწვრილებით არის ადწვრილი ახალციხეში მომხდარი ამბები და მისი გამომწიფი მიზნები, აგრეთვე ჩინოფილია საჭიროებანი, რომლის დაკმაყოფილება აუცილებილ საჭიროებას შეადგენს ჩვენ თანამომხე მუსულმან ქართველებისთვის. „ზოგი ქირი მარგიბელიაო“ — ახალციხის უკანასკნელმა ამბებმა აშკარად დაანახვა ახალციხელ ქართველებს, თუ ვინ ყფრო იცავს მათ ინტერესებს, — შემამულე ბეგები, თუ დემოკრატიული საქართველოს მთავრობა, რომელიც მზად არის გაიზიაროს ჯავახეთ-მესხელ ქართველების ქირი თუ ლხინი. წარსული ისტორიას უნდა ჩაზარდეს. მომავალში ყოველივე უნდა ვილონოთ, რომ სამულდამოთ ისე შევისისხლ-ხორკოთ ჩვენი მოძმე მუსულმან ქართველები, რომ ვერაერთარმა ძალამ ვერ შესძლოს ჩვენი გათიშვა. ეს კი შესაძლებელია მხოლოდ და მხოლოდ ახალციხელ ქართველებში გათვითცნობიერებისა და კულტურის შეტანით; მთელი ჩვენი გულისყური აქეთუნდა იქნას მიპრობილი. სკოლები, საუბარი, ისტორიული შინაარსის ლექციები, რომელიც უნდა შეგებოდეს ჩვენ და მუსულიან ქართველების ისტორიულ კავშირს, დამოკიდებულებას, რაც მეტი იქნება შეგნება სამუსულმანო საქართველოში, იმდენათ ნაკლები გასავალი ექნება პროვოკაციას.

* *

ჩვენ არა ერთხელ აღვინიშნავს ჩვენს მიმობილვაში ამიერ-კავკასიის რესპუბლიკათა შორის მჭიდრო კავშირისა და სოლიდარობის განმტკიცების საჭიროების შესახებ. ასეთივე იყო გულრწფელი სურვილი ჩვენი მთავრობისა, მაგრამ სამწუხაროდ ჩვენმა მეზობლებმა თოფ იარაღის აჩხარუნებით გაგვეცეს პასუხი. უკანასკნელად კი ყველა დარწმუნდა ამიერ კავკასიის რესპუბლიკათა შორის

ძმურ და მეგობრულ დამოკიდებულებას — დასახლება ბის საჭიროებაში. ამ ახლო რომაულში გაიხსნება ამიერ-კავკასიის რესპუბლიკათა კონფედერაცია, რომელმაც უნდა გადაქრას ყველა საღლო საკითხები, გამოარკვიოს ეკონომიური და ფინანსიური ურთობობანი და სხვა. ჩვენ იმედის თაღლით შევყურებთ ამ კონფედერაციას. დარწმუნებული ვართ ბოლოს მაინც გამოინახება საერთო, შემთანხმობელი რნა, შემუშუავებულ იქნება საერთო ხაზი, პოლიტიკა, ჩადლოფითისა და სამხრეთის რეპროდუქტიური ძალიერსაგან მოსალოდნელ საფრთხის თავიდან ასაშორებლათ.

* *

უმჯავლითო ომმა მთელი ვირობის ეკონომიური ცხოვრება მოშალა, ცხოვრების პირობები აუტანელი შეიქნა, ფულმა დაკარგა ღირებულება. ცხდია. ამ საშინელ ეკონომიურ კრახტოდან ვირო ჩვენი სახილმწიფო აშორდებოდა; ჩვენი შიაც ძნელი შეიქნა არსებობა, სპეკულაცია უმალევე წერტილამდე განვითარდა. მასთან ბრძოლა შეუძლებელი შეიქნა. სასურსათო კრიზისმა იმატა, უკანასკნელ დღეებში პურზე ფასმა ერთი ორათ მოიმატა, რამაც ერთგვარი უკმაყოფილება დაბადა სხვა და სხვა წრეებში; ჩვენი „ერთგულნი“ საუკითესო საავიტაციო მასალათ იყენებენ პურის გაძვირებას ჩვენი მთავრობის წინააღმდეგ; ყველაფერი მთავრობის ბრალია, — ასეთია მათი უღმობელი ლოლიკა. ამ მითქმა-მოთქმის დროს მთავრობამ უკვე შესძლო მოკავშირეთაგან პურის მიღება; გაჩნდა პური, ყვილგან საერთო კმაყოფილება, ბაზარზე პურის ფასი ისევ დაეცემა და მალე გახსნილ სპეკულიანტებსაც საზღვარი დაედება. როგორი პირობებითაც არ უნდა შეკროდა ჩვენი მთავრობა მოკავშირეებს, უკანასკნელმა პრაქტიკულმა ნაბიჯმა ჩვენი მთავრობის პრესტიჟი უთრო აამაღლა, რადგანაც დღეს ხალხი პურით ზომავს მთავრობის საქმიანობას.

გრ. საქართველო.

ოქუი დაჭრილ-დასახირკებულთა კრება.

16 მარტს თფილისის ომში დაჭრილ დასახირებულთა კავშირის სამართველოში შესდგა დასახირებულთა საერთო კრება. კრებას დაესწრო ას ოც კაცზე მეტი, იყვნენ აგრეთვე თბილისის სხვა და სხვა სავაადმყოფებიდან დელეგატები. კრებას სხვა და სხვა დაბრკოლების გამო აკლდნენ ქუთაისის, ოზურგეთის და სამტრედიის კავშირების წარმომადგენლები. დღის წესრიგში დასწული იყო შიამდეგი საკითხები: 1) საქართველოს რესპუბლიკაში ომში დაჭრილ დასახირებულთა ცენტრალური კავშირის დაარსება; 2) კავშირის წესდების როგორთი მუხლები შეცვლა, 3) ახალი გამგეობის მოქმედება; 4) სარგვიზო კომისიის წევრთა არჩევნები; 5) საამხანაგო სასამართლოს წევრთა არჩევნები; 6) კულტურული სექციის დაარსება; 7) შემ-

კრება გამგეობის წევრთა რიცხვისა; 8) მთავრობასთან გასაგზავნი დელეგაციის არჩევა და 9) მიმდინარე საკითხები. ყველა აქ მოყვანილ საკითხების გარჩევა ვერ მოესწრო და ნაწილი განუჩრეველი საკითხებისა გადაიღო განსახილველად 28 მარტისათვის. მოგვყავს ორივე კრების ანგარიში. პირველი საკითხის შესახებ მოხსენება გააკეთა გამგეობის წევრმა მუსელიანმა. თავის მოხსენებაში აღნიშნა საქართველოს ყველა ქვეშევრდომ ინვალიდების შემაკავშირებელი ორგანოს დაარსების საჭიროება, ჩვენი მდგომარეობის გაუმჯობესობა დამოკიდებულია ჩვენს შეკავშირებაზე, — სთქვა მომხსენებელმა და მოუწოდა ყველას ამ საკითხისათვის განსაკუთრებული ყურადღება მიექციათ. გაიმართა კამათი, რის შემდეგ მიღებულ იქნა რეზოლიუცია, რომელიც ამბობს, რომ დაუყოვნებლივ უნდა იქნას გამოამუშავებული ახალი წესდება, რის დამთავრების შემდეგ მის დასამტკიცებლად მოწვეულ იქნება საქართველოს რესპუბლიკის ყველა რაიონობიდან თითო წარმომადგენელი დაჭრილ-დასახიჩრებულებიდან ქ. თფილისში, რომლებიც აირჩევენ ცენტრალური კავშირის გამგეობას. წესდების და ტექნიკური მხარეების გამოამუშავება მიენდო სამი კაცისაგან არჩეულ კომისიას. კომისიაში კრებამ აირჩია: აქვსენტი აბესაძე, ვ. მუსელიანი და ვარ. კაპანაძე. მეორე საკითხის შესახებ კრებამ ხმის უმეტესობით შეიტანა ძველ წესდებაში შემდეგი შესწორებანი: 1) სახელწოდება „თფილისის ომში დაჭრილ დასახიჩრებულთა კავშირი“ შეიცვალოს „საქართველოს დემოკ. რესპუბლიკის ომში დაჭრილ-დასახიჩრებულთა კავშირით“. 2) კავშირის წევრებათ შეუძლიათ იყვნენ საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკის ქვეშევრდომ ომში დაჭრილ-დასახიჩრებულ მეომრებს, რომლებსაც ომში თუ სამხედრო სამსახურში მოვალეობის დროს მიუღიათ ჭრილობა ან დაზავება, აგრეთვე დაავადებულთ, თუ დაავადება შედგება ომში ყოფნისა. აგრეთვე სხვა წერილობანი შესწორებანიც იქნა შეტანილი წესდებაში.

გამგეობის მოქმედების შესახებ მოხსენება გააკეთა კავშირის თავმჯდომარემ ბ. აქვ. აბესაძემ. როგორც მოხსენებიდან გამოირკვა, გამგეობას თენახეარში დიდი თვითმოქმედება გამოუჩენია. მაგ., კავშირის კოორპორატივი, რომელიც წინა დღეების გზაზე აღდა, მხოლოდ პირველი თებერვლიდან საგრძნობლეთ გაიზარდა საქონლის შექცნით და სხვა გაუმჯობესებით. გამგეობას 15 უფასო სალილი უმოვია დაჭრილ-დასახიჩრებულებისათვის, გაუმართავს საღამო, რომელსაც წმინდა მოგება 5,000 მან. დაუტოვებია კავშირს უფასოთ დაურიგებია დაჭრილებისათვის 100 წყვილი საცვლები და სხ.

კრებამ სრული კმაყოფილება და ნდობა გამოსთქვა გამგეობის მოქმედების შესახებ სარევიზიო კომისიაში არჩეულ იქნენ შემდეგი პირნი: ვ. კაპანაძე, გარუჩავა და გუჯიგვი, კანდიდატებათ: მენალარიშვილი და დლოიძე. საამხანაგო სასამართ-

ლოში არჩეულ იქნენ: ცქვიტინიძე ხალამარე ლ. ჯაფარიძე, ცქვიტინიძე ვალერიან, როსტომაშვილი, აბაიშვილი, კანდიდატებათ: ვაჩნაძე და მესხი. კრებამ საჭიროთ დაინახა დაარსება კავშირში აგრეთვე კულტურული სექციისა. სექციამ უნდა მოაწუოს დაჭრილ დასახიჩრებულთათვის თვეში ორჯერ-სამჯერ ლექციები. კავშირში უნდა იქნეს მოწყობილი სექციის მიერ კურსები, სადაც დაჭრილ-დასახიჩრებულები შეისწავლიან წერა-კითხვას, აგრეთვე მსურველნი მოემზადებიან ოთხი კლასის მოწმობაზე. სექციას დაევალოს საზოგადოებისთვის პრესის საშუალებით დაჭრილ-დასახიჩრებულთა მდგომარეობის გაცნობა. კულტურულ სექციაში ერთხმათ არჩეულ იქნენ: აქვ. აბესაძე ვ. მუსელიანი და ვარ. კაპანაძე. გამგეობის წევრთა რიცხვი მკაციდან სამზე იქნა დაყვანილი. გამგეობაში დარჩნენ: თავმჯდომარეთ აქვ. აბესაძე, მდივანთ ვ. მუსელიანი და მოლარეთ თენგიშვილი. არჩეულ იქნა მთავრობასთან გასაგზავნი დელეგაცია, რომელსაც დაევალოს კრების სახელით სთხოვოს მას პენსიის საკითხის გადაწყვეტა, დასახიჩრებულებზე სამსახურში უზირატესობის მიცემა, რკ. გზაზე უფასოდ მიმოსღვის ნება დასახიჩრებულებზე, ხელობის შესასწავლათ სახელოსნოების გაღება და სხვა. დელეგაციაში არჩეულ იქნენ: აქვ. აბესაძე, გარუჩავა, ცქვიტინიძე, მენალარიშვილი და მუსელიანი. დასსრულ დამფუძნებელ კრებას, ჯარს და გვარდიას გაეგზავნა კრების სახელით მილოცვები.

კრების თავმ. ვარ ამ კაპანაძე.
მდივანი ლეო აბაიშვილი.

ქ რ ო ნ ი კ ა.

✿ რკინის გზა ბათომ-ნატანებს შუა საქართველოს მთავრობის განკარგულებაში გადმოვიდა.

✿ კავკასიის ერები შეთანხმდნენ კონფერენცია მოიწვიონ, კონფერენციის დღეთ დანიშნულია აპრილის 25.

✿ ჩრდილო კავკასიაში მთიელთა მთავრობის ჯარებსა და მოხალისეთა შორის სასტიკი ბრძოლაა. უკანასკნელი ცნობით გენ. დენიკინის ჯარს დიდს ზარალით გროზნისკენ დაახევიწეს.

✿ ომის პასუხის მგებლობის კომისიის განცხადებით დამნაშავენი სამართალში იქნებიან მიცემულნი. გერმანიის არმიის წინააღმდეგ შედგენილია საბრალმდებლო ოქმი.

✿ ოსმალები აზრუმისა, ყარსის, ართვინის და სხვა მუხომელ რაიონებში დიდ აგიტაციას აწარმოებენ ამიერ-კავკასიის წინააღმდეგ, აგრედგე იარაღს ურიგებენ მცხოვრებლებს.

✿ მოკავშირეთა ჯარების სარდლობასთან დედებული ხალშეკრულების ძალით ჩვენი მთავრობა მიიღებს საკმაო პურს, რითაც სასურსათო კრიზისი მოსპობილი იქნება.